

جنگ نفتکش ها

آیا جنگ نفتکش های خلیج فارس بروز می دهد؟

بررسی فرضیه ها و سناریوهای مربوط به بروز جنگ میان ایران و اسرائیل نشان می دهند که در صورت وقوع چنین جنگی، احتمال تکرار جنگ نفتکش ها در خلیج فارس آن هم در ابعادی بسیار وسیع وجود دارد. با بروز جنگ، قیمت نفت به ۱۰۰ دلار افزایش و رکود جهانی ایجاد می شود.

به گزارش خبرنگاران گروه اقتصادگزارش خبر-انرژی، رئیس شرکت رپیدان انرژی گروپ و مشاور انرژی کاخ سفید در دولت جورج بوش طی گفتگویی تفصیلی با نشریه نیوروک تایمز، با اعلام خطر در خصوص آغاز چرخه درگیری های میان ایران و رژیم صهیونیستی هشدار داد که در صورت آغاز چنین چرخه ای، وضعیت بازار انرژی غیر قابل پیش بینی خواهد شد. «باب مک نالی» در جریان این مصاحبه گفت که این درگیری ها در صورت طولانی و عمیق تر شدن می توانند قیمت نفت را به بالای ۱۰۰ دلار افزایش داده و احتمالا منجر به ایجاد رکود جهانی خواهد شد.

اما سوال اینجاست که در صورت بروز چنین سناریویی، بیشترین میزان ضرر متوجه کدام کشورها خواهد شد؟ موضوع دیگری که در همین ارتباط باید به آن پرداخت اینکه برخی خبرها نیز حاکی از آن است که عباس عراقچی وزیر امور خارجه کشورمان در جریان سفرهای خود به کشورهای منطقه نسبت به استفاده احتمالی از آسمان آیین کشورها برای حمله اسرائیل علیه ایران هشدار داده است. سوالی که اینجا مطرح می شود اینکه آیا کشورهای عربی در بروز جنگ احتمالی ولو محدود میان تهران و تل آویو منتفع خواهند شد؟

ضرر بزرگ چین و هند از بروز تنش نفتی در خلیج فارس

شرکت های نفتی و پالایشگاه های هندی و چینی طی دستکم دو دهه اخیر، بزرگترین مشتری نفت خاورمیانه به حساب می آیند. در خصوص چین که اوضاع کاملا مشخص بوده و هرگونه اختلال در چرخه توزیع نفت ایران می تواند منجر به کاهش توان واردات نفتی چین شود. نمودار زیر نشانگر میزان واردات نفتی چین در سال های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ است که بر اساس آن، کشورهای روسیه، عربستان سعودی و عراق به ترتیب بزرگترین تامین کنندگان نفت این کشور را تشکیل می دهند.

نکته ای که باید در اینجا در نظر گرفت اینکه آمار نفت ایرانی صادراتی به مقصد چین به دلیل تحریم ها اقتصادی وضع شده علیه تهران، از سوی هیچ یک از طرفین اعلام نشده و به همین دلیل، نفت ایران در فهرست این نمودار دیده نمی شود. هندی ها نیز طی سال های اخیر، نفت ایران را از سبد واردات خود حذف نموده و در حال حاضر، دو کشور عراق و عربستان سعودی به تامین کنندگان اصلی نفت هند محسوب می شوند.

همانطور که مک نالی نیز به درستی پیش بینی کرده، منجر به افزایش شدید قیمت نفت در پی کاهش عرضه خواهد شد. لذا، اگرچه کشوری چون هند طی سال های اخیر، نفتی از ایران وارد نمی کند، اما دستکم از منظر قیمت نفت و ترانزیت نفتکش ها به سمت بنادر این کشور، تاثیر قطع صادرات نفتی ایران بر روی هر دو کشور هند و چین منفی بوده و امنیت انرژی هند و چین را متاثر خواهد ساخت.

اگرچه در خصوص واردات نفت از ایران، میان دو کشور هند و چین شاهد رویکردهای متفاوت هستیم، اما آنچه مسلم است، هر دو کشور عمده واردات نفتی خود را نه از آمریکا بلکه از منطقه خلیج فارس وارد می کنند. لذا، بروز هرگونه جنگ حتی محدود در این منطقه، نه تنها صادرات نفتی ایران، بلکه کل منطقه را دچار اختلال خواهد کرد. به ویژه اینکه کنترل تنگه هرمز نیز در اختیار نیروهای سپاه پاسداران قرار داشته و طبعاً، نمی توان متصور شد که بروز جنگ، خللی در صادرات نفتی این منطقه ایفا نخواهد کرد.

جنگ موسوم به جنگ نفتکش ها به مجموعه عملیاتی اشاره دارد که بین سال های ۱۳۶۲ تا ۱۳۶۷ در منطقه خلیج فارس رخ داده و سه کشور ایران، عراق و آمریکا به صورت همزمان کشتی های تجاری و نفتکش های یکدیگر را در منطقه هدف حملات خود قرار می دادند.

از سوی دیگر، ایجاد هرگونه اختلال در زنجیره تامین، همانطور که مک نالی نیز به درستی پیش بینی کرده، منجر به افزایش شدید قیمت نفت در پی کاهش عرضه خواهد شد. لذا، اگرچه کشوری چون هند طی سال های اخیر، نفتی از ایران وارد نمی کند، اما دستکم از منظر قیمت نفت و ترانزیت نفتکش ها به سمت بنادر این کشور، تاثیر قطع صادرات نفتی ایران بر روی هر دو کشور هند و چین منفی بوده و امنیت انرژی هند و چین را متاثر خواهد ساخت.

ضرر سنگین کشورهای عربی و احتمال تکرار جنگ نفتکش ها

علاوه بر موارد ذکر شده در بالا، باید به این نکته توجه داشت که صادرات نفتی نیز در صورت بروز تنش و درگیری گسترده میان تهران و تل آویو، تا حد زیادی تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. مضاف بر اینکه قرار گرفتن حوثی های یمن در دهانه ورودی دریای سرخ، حتما تاثیر جدی بر صادرات نفتی کشورهای عربی حوزه خلیج فارس بر جای خواهد گذاشت. به طور متداول، در صورت بروز درگیری نظامی در یک منطقه، کشتی های تجاری مایل به اعزام نفتکش های خود به آن منطقه نبوده و شرکت های بیمه نیز یا بارنامه را بیمه نخواهند کرد و یا حق بیمه بالایی دریافت میکنند که هر دو مورد، منجر به افزایش قیمت تمام شده نفت می شود.

اگرچه بروز چنین تنش‌ی منجر به افزایش قیمت نفت شده و در ظاهر، کشورهای عربی می‌بایست از چنین افزایش قیمت منتفع شوند، اما سوال این‌جاست که امنیت تاسیسات نفتی و نفتکش‌های کشورهای همسایه در صورت بروز جنگی تمام‌عیار با حضور بازیگران پر تعداد تر از دوران جنگ ایران و عراق، چگونه تامین خواهد شد؟

این شرایط البته فرضیه‌ای ژورنالیستی نیست و دستکم در منطقه خلیج فارس و در دوران هشت سال دفاع مقدس نیز شاهد بروز وضعیتی مشابه بوده‌ایم. جنگ موسوم به جنگ نفتکش‌ها به مجموعه عملیاتی اشاره دارد که بین سال‌های ۱۳۶۲ تا ۱۳۶۷ در منطقه خلیج فارس رخ داده و سه کشور ایران، عراق و آمریکا به صورت همزمان کشتی‌های تجاری و نفتکش‌های یکدیگر را در منطقه هدف حملات خود قرار می‌دادند. ماهیت تلافی‌جویانه این رشته عملیات سبب شد که جنگ نفتکش‌ها تا زمان صدور قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل نیز ادامه داشته و در عمل، کشتیرانی تجاری و نفتی خلیج فارس نیز به بخشی از جنگ میان ایران و عراق تبدیل شد.

منت‌های مراتب، باید این نکته را نیز در نظر داشت که علاوه بر انصارالله یمن، تعداد زیادی از گروه‌های موسوم به مقاومت اسلامی که متحد استراتژیک ایران در کشورهای سوریه، عراق، لبنان و برخی کشورهای آفریقایی چون نیجریه به حساب می‌آیند نیز قطعاً به چنین جنگ احتمالی واکنش نشان خواهند داد که شرایط به مراتب پیچیده‌تر از دوران جنگ تحمیلی خواهد شد. اگرچه بروز چنین تنش‌ی منجر به افزایش قیمت نفت شده و در ظاهر، کشورهای عربی می‌بایست از چنین افزایش قیمت منتفع شوند، اما سوال این‌جاست که امنیت تاسیسات نفتی و نفتکش‌های کشورهای همسایه در صورت بروز جنگی تمام‌عیار با حضور بازیگران پر تعداد تر از دوران جنگ ایران و عراق، چگونه تامین خواهد شد؟ نکته‌ای که ظاهراً عباس عراقچی نیز در گفتگو با ولیعهد عربستان سعودی به صورت مستقیم به آن اشاره کرده است.